

Çocuklarda Öykülemenin Gelişimi ve Dilin Değerlendirilmesinde Kullanımı *

Pelin Piştav Akmeşe**
Ege Üniversitesi

Öz

Çocukların kendini ifade etmek için en sık kullandığı sözel dili ifade biçimlerinden biri öykülerdir. Çocuklar, oldukça erken yaşlarda öykü anlatma becerilerini kazanmaya başlamaktadır. Öyküleme analizi bize çocukların, dil alanlarına ait bilgileri nasıl biraraya getirdiği hakkında bilgi sağlamaktadır. Öyküleme, çocuklardaki gelişimsel ilerlemeyi açık bir şekilde gösterebileceğinden sözel dil gelişimini değerlendirmek için bir araç olarak kullanılabilir. Öyküler, günlük konuşmalardan daha karmaşık dil yapısına sahip olduğu için öyküleme gelişiminin değerlendirilmesi ile gelecekteki dil gelişimi yordanabilmektedir. Aynı zamanda erken dönem öyküleme becerisi, gelecekteki akademik becerilerin yordayıcısıdır. Bu yüzden öyküleme, dili öğrenme problemi olan tüm okul çağındaki çocuklarda müdahale hedefleri arasında yer almalıdır.

Anahtar sözcükler: Öyküleme, öyküleme gelişimi, öyküleme analizi, dilin değerlendirilmesi, öykü gramer kuramı

Children's Narrative Development and Usage of Narratives in the Evaluation of Language

Abstract

It is a narrative or a story that is one of the most common verbal language expressions, which children use very often to express themselves. Children start to acquire their ability to tell a story at early ages. A narrative analysis provides us with the information about how it combines the information of linguistic areas. A narrative shows clearly the developmental progress and can be used as a means of the evaluation of verbal linguistic development. The linguistic development in the future can be predicted with the evaluation of the narrative development because the narratives have more complex linguistic structures than the daily language. In addition, early narrative skills are the predictors of the academic skills in the future. That's why, the narrative should be one of the intervention targets in school-age children who have a difficulty in learning the language

Keywords: Narrative, narrative development, narratives analysis, evaluation of language, story grammar theory

* Bu çalışmaya katkılarından dolayı Prof. Dr. Funda Acarlar'a çok teşekkür ediyorum.

***Sorumlu Yazar:* Yrd. Doç. Dr., Ege Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, Özel Eğitim Bölümü, Bornova, İzmir, E-posta: pelinpistav@gmail.com

Sözel dil gelişimi (binlerce sözcük, gramer kurallarına uygun doğru cümleler ve kapsamlı bir şekilde dilin kullanımı), çocukların en etkileyici başarılarından birisi olmaktadır. Çocuklar 4 ve 5 yaşlarında binlerce sözcükten oluşan muazzam bir sözcük hazinesine ve 5 yaşında sözel karmaşık dile sahiptir (Snow, 2001). Çocukların gelişiminin erken döneminden itibaren kendini ifade etmek için en sık kullandığı sözel dili ifade biçimlerinden biri öyküler/anlatılardır. Öykü, kişinin ifade ettiği tümcelerin birleştirilmesinden oluşmaktadır. Öyküleme, “cümle düzeyinin ötesinde konuşma metni birimleri” olarak tanımlanmaktadır (Roth, Speece, Cooper ve De La Paz, 1996). Başka bir tanımda öyküleme, eylem ve olay serilerini nedensel ilkelere göre açıklamak olarak ifade edilmektedir (Graesser, Millis ve Zwaan, 1997). Tanımlar arasında ortak olan kavram, zamansal ve nedensel olarak birbirine bağlı olaylarla ilgili sözcülerden oluşmasıdır. Bu nedenle öykü söylemi cümlelerin kişisel sıralanmasından daha fazlası olarak ortaya çıkmaktadır. Geçmiş yaşantıların paylaşımında, olayları anlatmada ya da gelecek için planları ve umutları ifade etmede, kendi çevremizle olan ilişkileri sürdürmede öyküleme becerisi sıklıkla kullanılmaktadır (Heilmann, Miller ve Nockerts, 2010; Schneider, Dube ve Hayward, 2005).

Öyküleme becerisi çocukların sözel dil ve dinleme becerilerini desteklemektedir. Bu iki temel beceri, çocukların okuma ve yazma becerilerinin desteklenmesi için büyük önem taşımaktadır. Ayrıca, öyküler günlük konuşmalardan daha karmaşık dil yapısına sahip olduğu için öyküleme gelişiminin değerlendirilmesi hem çocuklardaki gelişimsel ilerlemeyi açık bir şekilde göstermekte; hem de gelecekteki dil gelişimi ve akademik başarıyı yordayabilmektedir. Özellikle okul öncesi ve okul çağı çocukların dil ve bilişsel gelişim özelliklerinin belirlenmesi, gelişimsel gecikmesi olan çocuklarda dil becerilerinin belirlenmesi, müdahale programlarının oluşturulması için dil becerilerinin ayrıntılı olarak incelendiği çalışmaların yapılması gerektiği düşünülmektedir. Bu makalede çocuklarda öyküleme gelişimi, öykülemenin çocukların gelişim alanlarına katkıları, öykülerin dilin değerlendirmesinde kullanımı ve öykülerin değerlendirilmesinde kullanılan yöntemlere yer verilmektedir.

Çocuklarda Öykülemenin Gelişimi

Ebeveyn çocuk arasındaki karşılıklı etkileşim, erken öykülemenin temelini oluşturmaktadır (DesJardin ve Eisenberg, 2007; Haden, Haine ve Fivush, 1997). İki yaş öncesi çocuklarda tek sözcük önceden tecrübe edilen olayı temsil ettiğinden aile çevresinden olmayan yetişkinler, konuyu bağlamla ilişkilendirmede yetersiz kaldığı için küçük çocukları anlamakta zorlanmaktadırlar (McCabe ve Rollins, 1994; Sperry ve Sperry, 1996). Çocuklar, oldukça erken yaşlarda öykü anlatma becerilerini kazanmaya başlamaktadırlar. Küçük çocuklar bile planlı öykülemeler anlatmakta ve uygun bağlamlarda öyküye ait bilgi verirken öykülemeyi kullanmaktadırlar. Bu dönemdeki çocukların öyküleri kısa, farklı sözcük ve karmaşık sözdizimi kullanımları az tamamlanmamış öykü gramer yapısı olduğu belirtilmektedir (Shapiro ve Hudson, 1991). Soares, Goulart ve Chiari (2010) çocukların 2 yaşında “şimdi” gibi sadece var olan durumu bildiren zamansal ifadeleri olduğunu ve bunların dışında öykü üretmediklerini, 3 yaşında ise öykülerinde zamansal ilişkiler kullanmaya başladıklarını, 4 yaşlarında söylemlerinde öyküleme gelişiminin başladığını (bir öyküye başlamak için “bir zamanlar” ve öyküyü bitirirken “öykünün sonu”, “sonsuz kadar mutlu olmuşlar” gibi) belirtmişlerdir. Genel olarak, çocuklar yaklaşık olarak 3-4 yaşlarında dil yapılarını kullanmaya ve öykü anlatmaya başlamaktadırlar. Bu yaşlarda çocukların anlattığı öyküler sınırlı ve özel durumla ilgilidir. Bu yaş grubu çocuklarda öyküdeki olayların, temel konu ve karakter etrafında geliştiği ancak olaylar arasında geçişlerin çok az ya da hiç olmadığı belirtilmektedir. Ayrıca temel olarak öyküler; başlangıç, ana karakterin eylem ya da girişimde bulunması ve sonuç olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır. Ancak 3-4 yaş arası çocukların öykülerinde kesin bir sonun olmadığı ve karakterin neden böyle bir eylemde bulunduğu belli olmadığı belirtilmektedir (Boudreau, 2007; Slobin, 2004).

Özcan (2005)’de çocuklar ve yetişkinlerin öykülerini zamansal açıdan incelediği çalışmasının sonucunda; 3-4 yaşındaki çocukların öykü üretmediğini, 5 yaşta öykü oluşturabildiklerini ancak öykü bölümlerinin 7 yaşta oluşturulmaya başladığını, zamansal ifade kullanımının yaşla birlikte geliştiğini bulmuştur.

Soares ve diğerleri (2010), 5 yaşta çocukların bir öyküleyen/anlatıcı olduğunu ve aynı zamanda iletişimde yetişkine yeni bilgiler verebildiğini, 6 yaşa kadar çocukların öykülerinin nedensellik içermediğini

belirtmişlerdir. 5-7 yaş arasındaki çocukların öykülerinin problemi ve bazı çözümleri içerdiği ayrıca problemlere ilişkin çözümlerin aşama aşama geliştiği, çocukların anlattığı öykülerin genel öykü kurgusu bakımından daha detaylı olduğu belirtilmektedir (Kemper, Vandeputte, Rice, Cheung ve Gubarchuk, 1995).

7 yaşındaki bir çocuğun öyküsünün ise genellikle başlangıç, bir sorun, sorunu çözmek için bir planı içerdiği ve konunun genellikle kurgusal karakterin geçmiş yaşamı ile ilişkili olduğu ve çocuğun bunu kendince genişlettiği belirtilmektedir. 8 yaştan sonra ise kurgusal öykülerdeki konuların giderek değiştiği, ayrıca çocuğun öyküyü dinleyicinin dikkatini çekecek şekilde anlattığı ve öyküdeki genel problemin çocuk tarafından çözüldüğü görülmektedir. 8 yaş ve yukarısındaki çocukların ise öyküdeki olayları anlatırken, hem tündengelem hem de tümevarım yöntemini kullandıkları belirtilmiştir (Boudreau, 2007; Slobin, 2004).

Çocukların yaşla birlikte öyküleme becerileri gelişmekte ve yaş ilerledikçe çocuklar, anlattıkları öykülerde daha karmaşık yapılar kullanmaya başlamaktadırlar. Gelişmekte olan bir çocuk için öyküleme, evdeki son derece kavramsallaştırılmış dil ile erken yaşlardan itibaren eğitim ortamlarında kullanılan bağlamdan uzaklaşmış dil arasında bir köprü görevi sağlamaktadır. Öyküler günlük konuşma dili için gerekli olandan daha fazla karmaşık dil kullanımını gerektirdiğinden sözel dil becerilerinin etkin bir biçimde kullanımını kolaylaştırmaktadır. Çünkü öykülerde anlatıcı adil, sıfat ve bağlaçları kullanmak zorunda kalmaktadır (Boudreau, 2007; Roth ve Spekman, 1986). Ayrıca öyküleme becerisinin hem çocukların okumayı öğrenmeden önce üst dil becerilerinin gelişmesini sağlaması açısından hem de okuryazarlık becerileri için köprü görevini üstlenmesi ve akademik performans için yordayıcı olması açısından çok önemli olduğu belirtilmektedir (Crosson ve Geers, 2001; Fazio, Naremore ve Connell, 1996; O'Neill, Pearce ve Pick, 2004).

Öykülemenin Çocukların Gelişim Alanlarına Katkıları

Öykü anlatma çocukların dili düzgün kullanmaları, sözcük dağarcığını geliştirmeleri ve sözcükleri konuşma dilinde seçerek özenle kullanma becerileri açısından önemlidir. Öyküleme, çocukların farklı gelişim alanlarının gelişimine de katkıda bulunmaktadır. Öykü anlatma, çocukların topluluk önünde konuşma becerilerini de desteklediğinden çocukların özgüven kazanmalarında önemli bir etken olduğu belirtilmektedir (Boudreau, 2007; Roth ve Spekman, 1986).

Öyküler, bireyin sadece dil yapılarını değil bilişsel yapılarını da kapsamaktadır. Öyküyü kavrama bilişsel gelişim için önemli belirleyicilerdendir. Çünkü öyküleme gelişimsel bir süreç içermektedir. Bu nedenle çocukların öykülerine bakılarak gelişimsel düzeyleri anlaşılabilir. Öykü anlatma becerileri çocukların bilişsel süreç becerilerini anlamada ve akademik güçlüklerini belirlemede kolaylık sağlamaktadır (Boudreau, 2007; Roth ve Spekman, 1986; Schneider, Hayward ve Dube, 2006).

Öyküleme, dilbilgisel yapıyı oluşturmanın, sözcük ya da cümle seviyesindeki dili kullanabilme becerisinden daha zor olduğu kabul edilmektedir (Albrecht ve O'Brien, 1993). Ayrıca dilin diğer bileşenlerinin (sözdizimi, anlambilgi ve sesbirimin) öyküleme becerisinde etkili olduğu belirtilmektedir (Hemphill, Uccelli, Winner, Chang ve Bellinger, 2002).

Öyküleme aynı zamanda kavramsal gelişim ile de yakından ilişkili olduğundan çocukların iyi düzeyde bir öykü anlatabilmesi için; zamansal kavramlar ve neden sonuç ilişkisi becerilerini kazanmaları gerektiği belirtilmektedir. Öykü anlatırken çocuklar çoğunlukla ana karakterin amaca ulaşmak için karşılaştığı engelleri ve bu engelleri aşmak için davranışlarını ve sonuçta oluşan duygusal cevapları takip etmektedirler (Boudreau, 2007; Roth ve Spekman, 1986).

Öykülemenin iletişim ve dil gelişimine önemli katkısı bulunmaktadır. Öyküleme gelişmekte olan bir çocuk için, günlük yaşamda kullanılan dil ile erken yaşlardan itibaren eğitim ortamlarında kullanılan bağlamdan uzaklaşmış dil arasında bir köprü görevi görmektedir. Okul öncesi ve ilköğretim çağındaki çocukların iletişim becerisinin gelişiminde önemli olan öyküleme, okul öncesi eğitim programının temelini oluşturmakta ve okul çağı çocukların akademik durumlarını belirlemede önemli rol oynamaktadır (Boudreau, 2007; O'Neill ve diğ., 2004; Schneider ve diğ., 2006). Çünkü çocukların öykü anlatma becerileri çocukların bilişsel süreç becerilerini

anlamada ve akademik güçlüklerini belirlemede kolaylık sağlamaktadır. Çocukların öyküleme becerileri dilin farklı bileşenlerindeki gelişimi ve güçlükleri hakkında bilgi verdiği için dilin değerlendirilmesinde öykülemenin kullanımı önemli olmaktadır.

Öykülemenin farklı gelişim alanlarına katkı sağlaması, farklı kuramların geliştirilmesine neden olmuştur. Öyküleme analizinde en sık kullanılan kuram, öykü gramer kuramı olması nedeniyle izleyen bölümde öykü gramer kuramının temel prensipleri ele alınmıştır.

Öykü Gramer Kuramı

Çocukların öyküyü kavraması ve öyküyü anlaşılır biçimde düzenlemesi, öyküyü kavrama becerisi olarak tanımlanmaktadır. Stein ve Glenn (1979)'in öykü gramer kuramında (Story Grammar Theory) öykünün temel bileşenleri, öykünün kendisinden daha önemlidir. Öyküler ana karakterleri eyleme geçirecek başlangıç olayı ile başlamaktadır. Başlangıç olayını hedefe ulaşma girişimleri takip etmektedir. Sonuç girişimi ise ana karakterin hedefine ulaşmasıdır. Bu kurama göre hedef-girişim-sonuç (goal-attempt-outcome) sıralaması öykünün hiyerarşik yapısını oluşturmaktadır. Bu hiyerarşik yapı öyküde geçen girişimlerden daha önemlidir. Öykünün hiyerarşik yapısının aşamaları ve bu aşamaların kısa açıklamaları aşağıda sunulmaktadır:

- Başlangıç/Giriş: Ana karakterin ve öykü içeriğinin tanıtımı yapılır.
- Öyküyü başlatan olay: Öyküdeki ana karakteri harekete geçiren olaydır.
- İçsel tepki: Ana karakterin hedefine ulaşmak için gösterdiği düşünceler ve duygularıdır.
- İçsel Plan: Ana karakterin başarmak istediği hedefdir.
- Girişim: Ana karakterin hedefine ulaşmak için gösterdiği çaba, eylemlerdir.
- Sonuç: Ana karakterin hedefine ulaşmada başarılı ya da başarısız olduğunun gösterilmesidir.
- Tepkiler: Öykü sonunda ana karakterin hedefine ulaştıktan, eylemlerini gerçekleştirdikten sonraki duygularıdır (Schneider ve diğ., 2005).

Öykü Gramer Kuramı'nda amaca yönelik eylemin uygulanmasını motive eden bir ana karakter yer almaktadır. Öykü genellikle hedef, başarıyla gerçekleşirse sona ermektedir. Öykü, hedefe ulaşmak için bir ana karakter tarafından yapılan girişimlerin etrafında dönmektedir. Chapman ve diğerleri (1992), çocukların zaman içinde öykülerin kalıplarını anlamaya başladığını, zamansal ve nedensel ilişkileri içeren mevcut deneyimlerinin tekrarları ile dili öğrendiklerini belirtmişlerdir. Araştırmalar çocukların bu erken deneyimlerinin konuşmayı anlama ve üretmede oldukça karmaşık bağlantıların temelini oluşturduğunu göstermektedir (Boudreau 2007; Peterson, Jesso ve McCabe, 1999). Ayrıca çocukların öyküleri kavrayabilme ve tekrar anlatabilmesinde evde işitilen öykü tipleri ve yapılarının ilişkili olduğu belirtilmektedir. Çocukların iyi biçimlendirilmiş öykülerle karşılaşmasının, öyküleri nasıl kurgulayacaklarını belirlemelerine ve bir şemayı içselleştirmelerine yardım ettiği belirtilmiştir (Boudreau, 2007).

İyi bir öykü, hem karakter hem de olaylar hakkında bilgi içermelidir. Öykünün konusu anlatıcı ve değerlendiricinin perspektifinden anlamlı yorumlar içermelidir. Böylece iyi bir öykü üretmek için; dilsel, bilişsel, sosyal ve duygusal becerilerin birleşimi gereklidir. Ayrıca normal gelişmekte olan çocuklar tarafından anlatılan öykülerin, aynı zamanda günlük konuşma becerileri ile yakından ilişkili olduğu düşünülmektedir (Preece, 1987).

Öykülemenin Dilin Değerlendirilmesinde Kullanımı

Son yıllarda öyküleme klinik değerlendirme ve müdahalenin ortak bir özelliği haline gelmiştir. Öyküleme analizi çocukların dil alanlarına ait bilgileri nasıl biraraya getirdiği hakkında değerli bilgiler sağlamaktadır. Botting (2002), öykülemenin dilin değerlendirilmesinde kullanılmasının 3 teorik sebebi olduğunu belirtmiştir. Bunlar; öyküleme ile okuryazarlık arasında ilişki olması, normatif veri oluşturmak ve iletişim güçlüklerini farklı alt gruplara ayırmadır.

Öyküleme ile sözel dil ve okuryazarlık arasında önemli bir geçiş bulunmaktadır (O'Neill ve diğ., 2004). Sözel öyküleme ve okuryazarlık becerisi iç içe geçmiş becerilerdir. Öykülemede yazma becerilerinin daha sonra geliştiği ve yazılı öykülerin uzunluğunun, sözel öykülerin uzunluğunun yaklaşık %60'ı kadar olduğu

belirtilmektedir (Gillam ve Johnston, 1992). Cain ve Oakhill (1996), normal gelişen çocuklarda okuduğunu anlama becerileri ile öykü anlatma becerileri arasında bağlantı olduğunu, Crosson ve Geers (2001), öyküleme yeteneğinin okuduğunu anlama yeteneğinin önemli bir yordayıcısı olduğunu belirtmişlerdir. Fazio ve diğerleri (1996), sözel öyküleme becerilerinin bir çocuğa daha sonraki dönemde akademik başarı için destek gerekli olup olmadığını belirlemede güçlü bir yordayıcı olduğunu ileri sürmektedir. O'Neill ve diğerleri (2004) ise küçük çocukların sözel öyküleme becerileri ile daha sonraki matematik başarısı arasında güçlü bir ilişki olduğunu belirtmişlerdir.

Öyküleme ile okuryazarlığın dil bozukluğu olan çocuklarda da ilişkili olduğu gösterilmiştir. Özgül dil bozukluğu olan çocuklarla yapılan çalışmalarda zayıf okuryazarlık becerileri ile sözel dil becerileri arasında ilişki olduğu belirtilmiştir (Conti-Ramsden, Botting, Simkin ve Knox, 2001). Dil bozukluğu olan çocuklarda, okul öncesi öykü üretiminin daha sonraki sözel dil gelişimini yordadığı (Bishop ve Edmundson, 1987), öykü anlamının da daha sonraki okumayı anlamayı yordadığı (Bishop ve Adams, 1992) belirtilmiştir. Öğrenme güçlüğü olan çocuklarda da dil bozukluğu olan çocuklara benzer şekilde öykülemenin akademik başarıyı yordadığı belirtilmiştir (Feagans ve Appelbaum, 1986).

Dil ve okuma yetersizliği olan çocukların öykü belleği, öyküyü anlama (Merritt ve Liles, 1987) ve öykü üretimini (Roth ve Spekman, 1986; Roth, Spekman ve Fye, 1995) içeren süreçlerde güçlükleri olduğu belirtilmektedir. Araştırmalar dilde erken dönemdeki yetersizliğin çocuğun ilerideki okul performansının, sosyal becerilerinin ve okuryazarlık gelişiminin yordayıcısı olduğunu göstermektedir (Bishop ve Adams, 1992; Cain ve Oakhill, 1996; Roth ve diğ., 1996). Öyküleme ile okuryazarlık arasında hem normal gelişim gösteren hem de farklı yetersizlik gruplarında bir ilişki olduğunun gösterilmesi, öykülemenin dil bozukluğu olan çocukların ayırt edilmesi, dil becerilerinin değerlendirilmesi ve müdahale için değerli bir araç olmasına neden olmaktadır.

Öykülemenin dilin değerlendirilmesinde kullanılmasının bir diğer nedeni, normatif veri oluşturmaktır. Öyküleme gelişimsel ilerlemeyi açık bir şekilde göstermektedir ve yaşla birlikte öyküleme becerileri de gelişim göstermektedir. Bu nedenle öyküleme, çocukların birbirleriyle ve zamanla kendi içindeki değişimlerinin karşılaştırılması amacıyla kullanılabilir (Schneider ve diğ., 2005). Çocukların gelişim düzeyleri öyküleme becerilerinde açıkça görülmektedir. Çocuklar artan yaşla birlikte karmaşık sözdiziminin ve farklı sözcüklerin kullanıldığı daha karmaşık öyküler oluşturmaktadırlar (Shapiro ve Hudson, 1991). Öyküleme analizi çocuğun dil alanlarına ait bilgileri nasıl biraya getirdiği hakkında değerli bilgi sağlamaktadır (Schneider ve diğ., 2005). Araştırmalar dilin bileşenlerinin öyküleme becerisinde belirleyiciler olduğunu göstermektedir. Öykülemede dilbilgisel yapıyı oluşturmanın bilişsel ve dil kullanım becerilerinden, dünya hakkındaki bilgi ve bellek becerilerinden, kelime ya da cümle seviyesindeki dili kullanabilme becerisinden daha zor olduğu kabul edilmektedir. Bu nedenlerden dolayı öyküleme, sözcük ve cümle kullanımının değerlendirilmesinde kullanılabilir. Çünkü öykülerde çocukların özel bir amaç için sözcükleri birleştirmeleri ve cümleler kullanmaları gerekmektedir. Böylece öyküleme, çocukların dil becerilerini nasıl kullandıkları hakkında bilgi sağlamaktadır (Albrecht ve O'Brien, 1993; Boudreau, 2007; Schneider ve diğ., 2005). Öyküleme becerisinin değerlendirilmesi ile dil bozukluğundan şüphelenilen çocukların; dilbilgisel yapılar, akıcılık, öykü yapıları ve pragmatik becerileri gibi dilin farklı yönlerine ait becerilerine ilişkin bilgiye ulaşmak mümkün olmaktadır (Schneider ve diğ., 2005).

Öykülemenin dilin değerlendirilmesinde kullanılmasının önemli bir diğer nedeni ise iletişim güçlüklerini farklı alt gruplara ayırmada kullanılıyor olmasıdır. Öyküleri üretme yeteneği "kişileri, objeleri ve olayları tanımlama, olayların sırasını düzenleme, eylemler ve eylemlerin sonuçları arası ilişkiyi kavrayabilme" olarak tanımlanmaktadır (Graesser ve diğ., 1997; Roth ve diğ., 1996; Schneider ve diğ., 2005). Dil bozukluğu olan çocuklarda dildeki yetersizlik sıklıkla gelişimsel bir gecikme olarak ortaya çıkmaktadır ve dil gecikmesi olan küçük çocukların çoğunluğu 5 yaşına kadar aynı yaştaki akranlarına yetişebilmektedir (Girolametto, Wiigs, Smyth, Weitzman ve Pearce, 2001; Paul, Hernandez, Taylar ve Johnson, 1996). Ancak bu çocuklarda öyküleme üretim yeteneğini içeren üst düzey dil becerilerinde zayıflık devam edebilmektedir (Girolametto ve diğ., 2001; Hemphill ve diğ., 2002). Dil bozukluğu olan çocukların (spesifik ya da diğer bozukluklara ek olarak) hem öykü

oluşturmada hem de öyküyü tekrar anlatmada öykü üretiminin yetersiz olduğu görülmektedir (Liles, Duffy, Merritt ve Purcell, 1995). Öyküleme, iletişim bozukluğu olan çocukları normal gelişim gösteren akranlarından ayırmada, iletişim bozukluklarını farklı alt gruplarda tanımlamadakullanılmaktadır (Paul ve Smith, 1993; Schneider, Williams ve Hickmann, 1997; Schneider ve diğ., 2006). Alanyazında farklı yetersizlik gruplarında yer alan çocukların, öyküleme becerilerindeki yetersizliğini gösteren çalışmalar bulunmaktadır. Dil gecikmesi ve dil bozukluğu olan çocuklarla yapılan bir çalışmada 4 yaşındaki dil gecikmesi olan çocukların cümle üretimi puanları ve öyküleme ölçümlerinin tümünün normal gelişim gösteren akranlarından daha düşük olduğu belirtilmiştir (Paul ve Smith, 1993). Benzer şekilde Reilly, Losh, Bellugic ve Wulfeck (2004), dil bozukluğu olan çocukların öykü anlatmada ve üretmede önemli zorluklar yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Başka bir çalışmada, Schneider Hayward ve Dubé (2006) 4-9 yaşları arasındaki özgül dil bozukluğu olan 77 çocuk ile 377 normal gelişim gösteren çocuğun öyküleme becerilerini ENNI (The Edmonton Narrative Norms Instrument) öyküleme aracını kullanarak karşılaştırmışlardır. Araştırmanın sonucunda, hem basit hem de karmaşık öykülerde, 9 yaş grubu hariç diğer yaş gruplarında özgül dil bozukluğu olan çocuklar ile normal gelişim gösteren çocuklar arasında anlamlı farklılık olduğunu belirtmişlerdir.

Otizm spektrum bozukluğu olan çocuklarda sözsüz iletişim, konuşma ve öyküleme becerilerini içeren yaygın pragmatik yetersizlikler ve dilin fonksiyonel kullanımına yönelik zorlukları bulunmaktadır (Tager-Flusberg, 2004). Otizm spektrum bozukluğu olan bireyler öykü anlatıldıktan sonra tekrar anlatılması istendiğinde ezber gücünü kullanabilirler, ancak öyküden çıkarım yapmaları istendiğinde zorlanırlar ve bu durum onların öykülerinin genel tutarlılığını etkilemektedir (Norbury ve Bishop, 2002). Araştırmacılar otizm spektrum bozukluğu olan çocukların öykülerinin sıradışı ve kendine özgü bir yapısı olduğunu, öyküleri organize etmede ve sunmada zorluk yaşadıklarını belirtmektedirler (Tager-Flusberg, 2004).

Öğrenme güçlüğü olan çocuklarda öyküleri üretebilme ve anlama yeteneğinde bozukluk olduğu bulunmuştur (Roth ve Spekman, 1986). Işıtan ve Turan 2014 (2010), 7-9 yaşları arasındaki dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu olan ve normal gelişim gösteren çocukların öykü anlatma becerilerini karşılaştırdığı araştırmanın sonucunda; dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu olan çocukların öykü anlatma becerilerinin normal gelişim gösteren çocuklara göre daha zayıf olduğunu ve öykü anlatma yönteminin çocukların dil ve akademik özelliklerini değerlendirmede faydalı bir yöntem olduğunu belirtmiştir.

Aksu-Koç (2005), işlevsel bellek ve dikkat problemi olan çocukların öykü anlatma, oluşturma becerilerinde güçlükleri olduğunu belirtmiştir. Öykülerin, sözcük bilgisi, dilin biçimbirim bilgisi ve dil yapılarını anlamayı değerlendirmede belirleyici olduğunu, öyküleme becerileri zayıf okul çağı çocukların yazılı ve sözlü metinleri anlamada zorlanacaklarını belirtmiştir. Bu nedenle okul çağı çocuklarının okuma-yazma, okuduğunu anlama gibi akademik becerilerini değerlendirmek için öyküleme analizi büyük önem taşımaktadır.

İleri ve çok ileri derecede işitme kaybı olan işitme engelli çocuklarda; sözdizimi, biçimbirim bilgisi ve öyküleme becerilerinde (Boons ve diğ., 2013; Soares ve diğ., 2010; Piştav-Akmeşe, 2014) yetersizlikleri olduğu belirtilmektedir. Hosie ve Gray (1996) dilöncesi işitme engelli olan ve sözel iletişimin kullanıldığı ortamda yetişen çocukların kendilerine anlatılan öyküleri tekrar anlatmaları istendiğinde, öyküleri anlamada zorluk yaşadıklarını belirtmişlerdir. Çocukların zorluk yaşamasına; öyküyü anlamak için gerekli olan bilgi birikimi ve sözcük yetersizliği, konuşulan dili sesbilgisel olarak algılamada ya da çalışma belleğinde yetersizlik, çocuğun öyküleri anlamlı olarak yorumlamak için öyküdeki olayları zihinde tutma ve organize etmesinde yetersizlik gibi birden fazla etkenin neden olduğunu belirtmişlerdir.

Sağlık problemlerine bağlı dil sorunu olan çocukların öyküleme becerilerini inceleyen Ergül (2012), 4-6 yaş arası kronik hastalıktan etkilenen çocukları sağlık hizmetlerine gereksinim düzeyine göre 3 gruba ayırmış; sağlık hizmetlerine orta düzeyde gereksinim duyan grubun diğer iki gruba göre (sağlık hizmetlerine gereksinim duymayan ve az düzeyde gereksinim duyan çocuklar) öyküleme becerilerinde akranlarına göre daha geride olduğu ve öykülerinde daha az sayıda kelime ve tümce ürettiğini belirtmiştir. Ayrıca, sağlık hizmetlerine daha az düzeyde gereksinim duyan çocukların kişisel öykülerinin hem kelime ve tümce sayısı hem de nitelik açısından

sağlıklı çocuklara göre, anlamlı olarak daha düşük bir performans gösterdiğini belirtmiştir. Hemphill ve diğerleri (2002) tarafından yapılan başka bir çalışmada, 4 yaşta erken dönem kalp ameliyatı olan çocukların öykülerinin normal gelişen çocuklardan anlamlı oranda daha kısa ve daha az kelimedden oluştuğu belirtilmiştir. Beyin hasarı öyküsü olan çocukların ise normal gelişim gösteren çocuklara oranla öyküleme becerilerinin yavaş gelişim gösterdiği ve bu çocukların daha kısa ve bileşenleri daha az öyküler ürettikleri belirtilmiştir (Reilly, Bates ve Marchman, 1998).

İki dilli çocuklarla yapılan bir çalışmada; iki dilli çocukların tek dilli çocuklara göre daha az öykü ürettikleri ancak bu sonuçta buldukları kültürel ve etnik grubun özellikleri ve ailenin sosyoekonomik düzeyi gibi değişkenlerin etkili olduğu belirtilmiştir (Pena, Bedore ve Pappazzo, 2003). Başka bir çalışmada, Erdil ve Turan (2012) tek dilli çocukların sohbet ve öykü tekrar anlatımı bağlamlarında ortalama sözce uzunluğu, farklı sözcük sayısı ve toplam sözcük sayısı ortalamalarının iki dilli çocuklardan daha yüksek olduğunu ve iki dilli çocukların hata puanlarına ilişkin ortalamalarının ise tek dilli çocuklardan daha yüksek olduğunu bulmuşlardır.

Öykülemenin Değerlendirilmesinde Kullanılan Yöntemler

Öykü anlatma becerisinin farklı yaş gruplarında değerlendirilmesi amacıyla farklı yöntemler kullanılmaktadır. Öykü analizi için genellikle öykü kitapları kullanılmakta, analizler öyküler üzerinden gerçekleşmektedir. Özenle tasarlanmış öyküler ile okulöncesi dönemden okul yaşındaki çocuklara kadar değerlendirme yapılabilmektedir (Schneider ve diğ., 2006). Alanyazında, anlatılan öyküyü sözel olarak tekrar anlatma, resimden öykü oluşturma, resimlerle ya da film ile tekrar anlatma, öykü bileşenlerini tamamlama ve ipuçları kullanarak yeniden canlandırma yöntemleri öyküleme analizinde kullanılmaktadır (Dollaghan, Campbell ve Tomblin, 1990; Feagans ve Applebaum, 1986; Girolametto ve diğ., 2001; Liles ve diğ., 1995; Merritt ve Liles, 1987; Paul ve diğ., 1996; Schneider ve diğ., 1997; Schneider ve diğ., 2006)

Bu alanda yaygın olarak kullanılan çeşitli değerlendirme araçlarından Renfrew (1995), tarafından geliştirilen Otobüs Öyküsü (Bus Story Test) sözel anlatı becerilerini değerlendirmek için kullanılan normlara dayalı bir testtir. Bu testte çocuğa resimlere bakarak öykü anlatılır ve sonra çocuktan resimlerle birlikte öykü tekrar anlatması istenir. Çocukların öykü anlatma becerileri, cümle uzunlukları ve dili kullanımındaki gramer yapısı test edilmektedir. Bu testin sınırlılığı normlarının sadece 6;11 yaş için olmasıdır. Otobüs öyküsü, çocuklar için çekici olmakla birlikte ne öykü ne de resimler teorik olarak öykü anlatma modellerine göre planlanmamıştır.

Öykü anlatma becerilerini değerlendirmek amacıyla kullanılan Karmiloff-Smith (1979) tarafından geliştirilen Balon Öyküsü (The Balloon Story Test) yazısız resimli öykü kitabıdır. Öykünün resimlerine bakarak çocuktan öykü oluşturup anlatması istenir ve oluşturulan öykü içeriği ile kullanılan dil değerlendirilir (akt: Küntay, 2002).

Öykü anlatma becerisini değerlendirmek amacıyla kullanılan diğer bir araç; Mercer Mayer (1969) tarafından geliştirilen Kurbağa Öyküleri (Frog Stories)'dir. Kurbağa Öykülerinde çocuğa kitaptan öykü anlatılır ya da teypten dinletilir. Sonra çocuktan "başlangıçta ne oldu, öykünün ortasında neler oluyor, öykü nasıl bitiyor?" soruları sorularak öyküyü anlatması ya da seriden başka bir kitap verilerek öyküyü aynı şekilde anlatması istenir. Ayrıca çocuktan öykü kitabına bakarak öykü oluşturmasının istenmesi gibi farklı şekillerde kullanılabilir.

Diğer öyküleme aracı Güçlü Öyküleme Değerlendirme İşlemi'dir (Strong Narrative Assessment Procedure-SNAP) (Strong, 1998). Değerlendirme aracı olarak Mercer Mayer'in (1969) kurbağa öykülerini içeren 4 öykü kitabı kullanılmıştır. Çocukların öyküleme yeteneklerinin araştırılmasında çok yaygın olarak kullanılmaktadır. Öykülerin standart senaryoları çocuklara teypten dinletilir. Çocuklar her bir öyküyü dinlerken öykü kitabına bakar ve sonra çocuktan kitap olmadan öyküyü anlatması istenir. 6-13 yaşları arasında kullanılan bu aracın 8, 9 ve 10 yaşlar için normları ve 8-10 yaşları arasında dil bozukluğu olan 39 çocuğa ve dil gelişimi normal olan 39 çocuğa ait verileri vardır. Bu öyküleme aracı ile sözdizimi, sözce uzunluğu, akıcılık ve öykü gramer yapısı değerlendirilmektedir (akt; Schneider ve diğ., 2005)

Öyküleme becerisini değerlendirmek amacıyla kullanılan bir diğer değerlendirme aracı Edmonton Öyküleme Değerlendirme Aracıdır (Edmonton Narrative Norms Instrument–ENNI). ENNI'nin materyalleri dil kuramlarına göre geliştirilmiştir ve öykü bilgisi ile öykünün bölümleri değerlendirilmektedir. Ana karakterin amaca yönelik girişimleri, duyguları ayrıntılı olarak ele alınır. ENNI'nin resim setlerinde ana karakterin hedefe ulaşma denemeleri basit öyküden karmaşık öyküye doğru betimlenmektedir (Schneider ve diğ., 2005). ENNI öyküleri yaş grupları arasındaki farklılıkları belirlemenin yanı sıra dil bozukluğu olan ve olmayan çocukları ayırtmak için de kullanılmaktadır (Schneider ve diğ., 2006).

ENNI geliştirilirken bir diğer öyküleme aracı olan Öyküleme Dil Testi (Test of Narrative Language-TNL) geliştirilmiştir (Gillam ve Pearson, 2004). Bu testin normları 5-12 yaşlarını içerir. Dört öykü anlatma görevinden oluşan bu testlerden biri basit yazı temelli öyküyü ve diğerleri ise, resimleri tekrar anlatma, anlama ve öykü oluşturmayı içermektedir. Resim setlerinden biri bir ana karakterin hedefe ulaşmak için tekrarlayan girişimlerini anlatır ve bu set öykü tekrar işlemi için kullanılır. Diğer iki resimli öyküde resimler tek bir sayfada yer alır. Resimlerden biri anlama, diğeri öykü oluşturmak amacıyla kullanılır.

Alıcı, İfade Edici Dil ve Hatırlamanın Öyküleme ile Değerlendirilmesi (Expression, Reception and Recall of Narrative Assessment-ERRNI, Bishop, 2004) 6 yaştan yetişkinliğe kadar kullanılmaktadır. Katılımcılardan resimlere bakarak bir öykü anlatması ve daha sonra resimleri temel alarak kendi yaşamından konu ile ilgili öyküsünü anlatması istenmektedir. Çocuklardan öyküyü anlattıktan 10-30 dakika sonra kendi öykülerini hatırlamaları ve tekrar anlatmaları istenir. Sonra çocuklar resimlere bakarak anlamaya yönelik soruları cevaplarlar.

Son yıllarda öykülemenin değerlendirilmesi amacıyla televizyon izleme yöntemi de kullanılmaya başlamıştır. Bu yöntemde çocuklara televizyon programı önce oyuncak sunularak sonra oyuncak sunulmadan izletilir. Televizyon programı sonunda çocuktan programı anlatması istenir. Burada değerlendirilmek istenen seçici dikkattir. Öykü anlatmayla ilgili olarak çocuklara hatırlatıcı sorular da sorulmaktadır. Bu sorular çocukların öyküdeki olaylar arasında nasıl bağlantı kurduklarını, öykü hakkındaki bilgilerini test etmektedir (Anderson ve Hanson, 2010).

Öykülemenin değerlendirilmesinde çocuktan bir kitabın resimlerine bakarak öyküyü anlatması da istenebilmektedir. Öykülemenin bu şekilde değerlendirilmesi özel gereksinimli çocuklar için daha uygun olmaktadır. Buradaki amaç çocukların belleğini değil, öykü oluşturma ve öyküyü mantıklı olaylar biçiminde bağlama becerilerini değerlendirmektir (Lorch ve diğ., 2004).

Alan yazındaki dikkat çeken çalışmalarda öyküleme yeteneğinin hem kişisel olayları hem de hayali öyküleri içerdiği belirtilmektedir (Boudreau, 2007; Peterson ve McCabe, 1992). Okul öncesi eğitim programının temelini oluşturan öyküleme, günlük faaliyetlerde yaygın olarak kullanılmaktadır. Anaokulu çocukları tarafından en yaygın olarak kullanılan öyküleme, kişisel öykülemeler olmakla birlikte hayali öyküler de eş zamanlı olarak gelişmektedir. Öyküleme söylemlerinde hayali öyküler çocuğun yaratıcılığını yansıtmaktadır (Peterson ve diğ., 1999; Preece 1987).

Öyküleme becerisi çocukların değerlendirilmeleri, eğitimleri ve akademik becerilerinin belirlenmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Öyküleme analizi hem okul öncesi hem de okul çağındaki çocukların sadece karmaşık dil gelişimi ve kullanımı ile ilgili değil aynı zamanda bilişsel, duygusal ve akademik becerileri hakkında da bilgi vermektedir (Bishop ve Edmundson, 1987; Paul ve Smith, 1993; Schneider ve diğ., 2005).

Öyküleme çocukların dillerinin pragmatik açıdan değerlendirilmesinde ve dil problemi olan çocukların belirlenmesinin yanı sıra müdahale programlarına dinamik değerlendirmelerin katılması ile dili işlemlerde sınırlılıkları oluşan çocukların tanılanmasında kullanılmaktadır. Öyküleme üzerine odaklanan dil müdahaleleri ile dil/ öğrenme güçlüğü olan çocuklarda bağlamdan uzaklaşmış (decontextualized) bir dil kullanmak için fırsatlar yaratmak, sosyal ilişkileri kolaylaştırmak, yapıcı dinleme ve okuduğunu anlamada yarar sağlamaktadır. Yapılan çalışmalar, bilgi ve deneyimler öykülemenin sınıftaki dili anlamayı, seçici dinlemeyi, akran ilişkilerini

ve akademik başarılarını olumlu etkilediğini göstermektedir. Öyküleme yeteneklerinin değerlendirilmesinin, dili öğrenme problemi olan tüm okul çağındaki çocuklarda müdahale hedefleri arasında yer alması gerektiği belirtilmektedir. Sözel öykü anlatma becerisi zayıf olan çocuklara yapılacak klinik müdahaleler ile okuryazarlık için risk altında olduğu düşünülen bu çocukların becerilerinin gelişimine yardımcı olunabileceği düşünülmektedir (Justice, Swanson ve Velvet, 2008).

Sonuç ve Öneriler

Çocukların öyküleme becerileri, araştırmacılar tarafından gelişimsel bir süreç olarak belirtilmektedir. Çocuklukta erken dönemde gelişmeye başlayan öyküleme becerisi, dil ve bilişsel gelişimle yakından ilişkili olması nedeniyle erken dönemde yapılan dil değerlendirmelerinde kullanılmaktadır. İyi bir öykü üretmek için gereken beceri dizisi göz önüne alındığında, çocuk öykülerinin analizi bize hem okul öncesi hem de okul çağındaki çocukların sadece karmaşık dil gelişimi ve kullanımı ile ilgili değil aynı zamanda bilişsel ve duygusal yetenekleri ve dil gelişimi arasındaki ilişki hakkında ayrıntılı bilgi vermektedir (Paul ve Smith, 1993; Bishop ve Edmundson, 1987; Schneider ve diğ., 2005). Ayrıca erken dönem öyküleme becerisinin gelecekteki akademik becerinin yordayıcısı olduğu düşünülmektedir. Bu yüzden öyküleme analizine dayalı değerlendirmeler çocukların sadece dil gelişimi açısından değil, aynı zamanda akademik becerilerini ortaya koyma açısından da büyük önem taşımaktadır.

Dil problemi olan okul öncesi ve okul çağındaki her çocuğun değerlendirilmesinde öyküleme analizi bir değerlendirme yöntemi olarak kullanılmaktadır. Ayrıca müdahale programlarında dil becerilerine yönelik hedeflerin belirlenmesi amacıyla müdahale programlarında öykülemeye daha sık yer verilmesi ve süreç ile ilgili sonuçların izlenmesinde öykülemenin değerlendirme yolu olarak kullanılması çocukların gelişimine önemli katkıda sağlayacaktır. Türkiye'de öyküleme analizi ile ilgili sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır. Dilin değerlendirmesinde birden fazla yöntemin kullanıldığı ve özellikle farklı öyküleme analizi yöntemlerine yer veren çalışmaların yapılması önerilmektedir

Kaynaklar

- Albrecht, J. E., & O'Brien, E. J. (1993). Updating a mental model: Maintaining both local and global coherence. *Journal of Experimental Psychology: Learning, Memory, and Cognition*, 19(5), 1061-1070.
- Anderson, I., Withhold, V., D'Haese, P. S. C., Zucchini, J., Quevedo, M. S., Martin, J., Shehata, D. W., & Phillips, L. (2004). Cochlear implantation in children under the age of two what do the outcomes show us? *International Journal of Pediatric Otorhinolaryngology*, 68(4), 425-431.
- Aksu-Koç, A. (2005). *Dil edinimi araştırmalarının dil bozuklukları açısından önemi*. 2. Ulusal Dil ve Konuşma Bozuklukları Kongresi Bildiri Kitabı (ss. 39-56). Ankara: Kök Yayıncılık.
- Bishop, D. V. M., & Edmundson, A. (1987). Language-impaired four-year-olds: Distinguishing transient from persistent impairment. *Journal of Speech and Hearing Disorders*, 52, 156-173.
- Bishop, D. M. V., & Adams, C. (1992). Comprehension problems in children with specific language impairment: literal and inferential meaning. *Journal of Speech and Hearing Research*, 35(1), 119-129.
- Bishop, D. V. M. (2004). *Expression, reception and recall of narrative instrument*. London: Harcourt Assessment.
- Boons T., Raeve L. D., Langereis, M., Peeraer, L., Wouters, J., & Wieringen, A. (2013). Expressive vocabulary, morphology, syntax and narrative skills in profoundly deaf children after early cochlear implantation. *Research in Developmental Disabilities*, 34(6), 2008-2022.
- Botting, N. (2002). Narrative as a tool for the assessment of linguistic and pragmatic impairments. *Child Language Teaching and Therapy*, 18, 1-21.
- Boudreau, D. M. (2007). Narrative abilities in children with language impairments. In R. Paul (Ed.), *Language disorders from a developmental perspective* (pp. 331-356). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Cain, K., & Oakhill, J. (1996). The nature of the relation between comprehension skill and the ability to tell a story. *British Journal of Developmental Psychology*, 14, 187-200.
- Chapman, S. B., Culhane, K. A., Levin, H. S., Harward, H., Mendelsohn, D., Ewing-Cobbs, L., Fletcher, J. M., & Bruce, D. (1992). Narrative discourse after closed head injury in children and adolescents. *Brain and Language*, 43, 42-65.
- Conti-Ramsden, G., Botting, N., Simkin, Z., & Knox, E. (2001). Follow-up of children attending infant language units: outcomes at 11 years of age. *International Journal of Language and Communication Disorders*, 36(2), 207-219.
- Crosson, J., & Geers A. (2001). Analysis of narrative ability in children with cochlear implants. *Ear and Hearing*, 22(5), 381-394.
- DesJardin, J. L., & Eisenberg, L. L. (2007). Maternal contributions: Supporting language development in young children with cochlear implants. *Ear and Hearing*, 28(4), 456-69.
- Dollaghan, C. A., Campbell, T. F., & Tomlin, R. S. (1990). Video narration as a language sampling context. *Journal of Speech and Hearing Disorders*, 55, 582-590.
- Erdil, Z., & Turan, F. (2012). *Hollanda'da yaşayan iki dilli türk çocuklar ile Türkiye'de yaşayan tek dilli türk çocukların farklı sözcük sayısının toplam sözcük sayısına oranları ve atlanan biçimbirim sayılarının sohbet ve öykü tekrar anlatımı bağlamında incelenmesi*. 17. Ulusal Psikoloji Kongresi, 25-28 Nisan 2012, Boğaziçi Üniversitesi. İstanbul.

- Ergül, C. (2012). Language and narrative skills in young children with special health care needs. *Eğitim Araştırmaları-Eurasian Journal of Educational Research*, 46, 63-80.
- Fazio, B. B., Naremore, R. C., & Connell, P. J. (1996). Tracking children from poverty at risk for specific language impairments: A 3-year longitudinal study. *Journal of Speech and Hearing Research*, 39, 611-624.
- Feagans, L., & Appelbaum, M. I. (1986). Validation of language subtypes in learning disabled children. *Journal of Educational Psychology*, 78, 358-364.
- Gillam, R. B., & Pearson, N. A. (2004). *Test of Narrative Language (TNL)*. Austin, TX: Pro-Ed.
- Gillam, R. B., & Johnston, J. R. (1992). Spoken and written language relationships in language/learning-impaired and normally achieving school-age children. *Journal of Speech and Hearing Research*, 35, 1303-1315.
- Graesser, A., Millis, K., & Zwaan, R. A. (1997). Discourse comprehension. *Annual Review of Psychology*, 48, 163-89.
- Girolametto, L., Wiigs, M., Smyth, R., Weitzman, E., & Pearce, P. S. (2001). Children with a history of expressive language delay: Outcomes at 5 years of age. *American Journal of Speech-Language Pathology*, 10, 358-369.
- Haden, C. A., Haine, R. A., & Fivush, R. (1997). Developing narrative structure in parent-child reminiscing across the preschool years. *Developmental Psychology*, 33(2), 295-307.
- Heilmann, J., Miller, J. F., & Nockerts, A. (2010). Sensitivity of narrative organization measures using narrative retells produced by young school-age children. *Language Testing*, 27(4), 603-626.
- Hemphill, L. Uccelli, P., Winner, K., Chang, C., & Bellinger, D. (2002). Narrative discourse in young children with histories of early corrective heart surgery. *Journal of Speech Language and Hearing Research*, 45, 318-331.
- Hosie, J. A., & Gray, C. D. (1996). Deafness, story understanding and theory of mind. *Journal of Deaf Studies and Deaf Education*, 1, 217-233.
- Işıtan, S., & Turan, F. (2014). Çocuklarda dil gelişiminin değerlendirilmesinde bir anlatı analizi yaklaşımı olarak öykü anlatımı. *Eğitim Bilimleri ve Uygulama*, 13(25), 105-124.
- Justice, E. C., Swanson, L. A., & Velvet, B. (2008). Use of narrative based language intervention with children who have cochlear implants. *Topics in Language Disorders*, 28(2), 149-161.
- Kemper, S., Vandeputte, D., Rice, K., Cheung, H., & Gubarchuk, J. (1995). Speech adjustments to aging during a referential communication task. *Journal of Language and Social Psychology*, 14, 40-59.
- Küntay, A. (2002). Development of the expression of indefiniteness: presenting new referents in Turkish picture-series stories. *Discourse Processes*, 33(1), 77-101.
- Liles, B. Z., Duffy, R. J., Merritt, D. D. & Purcell, S. L. (1995). Measurement of narrative discourse ability in children with language disorders. *Journal of Speech and Hearing Research*, 38, 415-25.
- Lorch, E. P., Eastham, D., Milich, R., Lemberger, C. C., Sanchez, R. P., Welsh, R., & Broek, P. (2004). Difficulties in comprehending causal relations among children with ADHD: The role of cognitive engagement. *Journal of Abnormal Psychology*, 113(1), 56-63.
- Mayer, M. (1969). *Frog, where are you?* New York: Dial Press.

- McCabe, A., & Rollins, P. (1994). Assessment of preschool narrative skills. *American Journal of Speech Language Pathology*, 3, 45-56.
- Merritt, D. D., & Liles, B. Z. (1987). Story grammar ability in children with and without language disorder: Story generation, story retelling, and story comprehension. *Journal of Speech and Hearing Research*, 30, 539-552.
- Norbury, C. F., & Bishop, D. V. (2002). Inferential processing and story recall in children with communication problems: A comparison of specific language impairment, pragmatic language disorder, and high-functioning autism. *International Journal of Language and Communication Disorders*, 37, 227-251.
- O'Neill, D. K., Pearce, M. J., & Pick, J. L. (2004). Preschool children's narratives and performance on the Peabody Individualized Achievement Test Revised: Evidence of a relation between early narrative and later mathematical ability. *First Language*, 24, 149-183.
- Özcan, M. (2005). *The emergence of temporal elements in narrative units produced by children from 3 to 9 plus 13* (Yayımlanmamış doktora tezi). Middle East Technical University, Ankara.
- Paul, R., & Smith, R. L. (1993). Narrative skills in 4-year-olds with normal, impaired, and late-developing language. *Journal of Speech and Hearing Research*, 36, 592-598.
- Paul, R., Hernandez, R., Taylor, L., & Johnson, K. (1996). Narrative development in late talkers: Early school age. *Journal of Speech and Hearing Research*, 39, 1295-1303.
- Pena, E., Bedore, L., & Rappazzo, C. (2003). Comparison of Spanish, English and bilingual children's performance across semantic types. *Speech Language, and Hearing Services in Schools*, 34, 5-16.
- Peterson, C., & McCabe, A. (1992). Parental styles of narrative elicitation: Effect on children's narrative structure and content. *First Language*, 12, 299-321.
- Peterson, C., Jesso, B., & McCabe, A. (1999). Encouraging narratives in preschoolers: An intervention study. *Journal of Child Language*, 26, 49-67.
- Piştav-Akmeşe, P. (2014). *Koklear implantlı ve normal işiten çocukların dil becerilerinin öyküleme yoluyla incelenmesi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Preece, A. (1987). The range of narrative forms conversationally produced by young children. *Journal of Child Language*, 14(2), 353-373.
- Reilly, J. S., Bates, E.A., & Marchman, V.A. (1998). Narrative discourse in children with early focal brain injury. *Brain and Language*, 61(3), 335-375.
- Reilly, J., Losh, M., Bellugi, U., & Wulfeck, B. (2004). Frog, where are you?" Narratives in children with specific language impairment, early focal brain injury, and williams syndrome. *Brain and Language*, 88(2), 229-247.
- Renfrew, C. (1995). *Renfrew Bus Story Manual: A Test of Narrative Speech* (3rd ed.). Oxford, United Kingdom: Renfrew/ Winslow.
- Roth, F. P., & Spekman, N. J. (1986). Narrative discourse: Spontaneously generated stories of learning disabled and normally achieving students. *Journal of Speech and Hearing Disorders*, 51, 8-23.
- Roth, F. P., Spekman, N. J., & Fye, E. (1995). Oral reference cohesion in the oral narratives of learning disabled and normally achieving students. *Learning Disability Quarterly*, 1, 25-41.
- Roth, F. P., Speece, D. L., Cooper, D. H., & De La Paz, S. (1996). Unresolved mysteries: How do metalinguistics and narratives connect with early reading? *Journal of Special Education*, 30, 257-277.

- Schneider, P., Williams, B., & Hickmann, M. (1997). The awareness of referential cohesion in children with and without language/learning disabilities. *Journal of Speech-Language Pathology and Audiology, 21*, 8-16.
- Schneider, P., Dubé, R.V., & Hayward, D. (2005). The Edmonton Narrative Norms Instrument. Retrieved from University of Alberta Faculty of Rehabilitation Medicine. Retrieved, from <http://rehabmed.ualberta.ca/spa/enri>.
- Schneider, P., Hayward, D., & Dube, R.V. (2006). Storyretelling from pictures using the Edmonton Narrative Norms Instrument. *Journal of Speech Pathology and Audiology, 30*(4), 224-238.
- Shapiro, L. R., & Hudson, J. A. (1991). Tell me a make-believe story: Coherence and cohesion in young children's picture-elicited narratives. *Developmental Psychology, 27*(6), 960-974.
- Slobin, D. I. (2004). The many ways to search for a frog: Linguistic typology and the expression of motion events. In S. Strömqvist and L. Verhoeven (Eds.) *Relating events in narrative: Vol. 2. Typological and contextual perspectives* (pp. 219-257). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Snow, C. (2001). Knowing What We Know: Children, teachers, researchers. *Educational Researcher, 30*(7), 3-9.
- Soares, A. D., Goulart, B. N., & Chiari, B. M. (2010). Narrative competence among hearing impaired and normal-hearing children: Analytical cross-sectional study. *Sao Paulo Medical Journal, 128*(5), 284-288.
- Spencer, P. E. (2004). Individual differences in language performance after cochlear implantation at one to three years of age: Child, family, and linguistic factors. *The Journal of Deaf Studies Deaf Education, 9*, 395-412.
- Sperry, L. L., & Sperry, D. E. (1996). Early development of narrative skills cognitive development. *Cognitive Development, 11*(3), 443-465.
- Stein, N. L., & Glenn, C. G. (1979). An analysis of story comprehension in elementary school children. In R.O. Freedle (Eds.), *New directions in discourse processing* (pp. 53-120). New Jersey: Ablex Publishing Corporation.
- Strong, C. J. (1998). *The strong narrative assessment procedure*. Eau Claire, WI: Thinking Publications.
- Tager-Flusberg, H. (2004). Strategies for conducting research on language in autism. *Journal of Autism and Developmental Disorders, 34*, 75-80.

Summary

Children's Narrative Development and Usage of Narratives In The Evaluation of Language*

Pelin Piştav Akmeşe**
Ege Universty

A language has a structure containing different components, and these components come together in a story. The process of a child's understanding the story is achieved with cognitive, social, emotional and emphatic skills. The ability to tell a story covers cognitive skills and high-level language skills. These skills include the ability to sort events, to create coherent texts by means of distinct linguistic signs, to use exact words, to convey the ideas without any non-linguistic support and to understand the cause-effect relations. It is a narrative or a story that is one of the most common verbal language expressions, which children use very often to express themselves. Children start to acquire their ability to tell a story at early ages.

Stories facilitate the effective use of verbal language skills because they require the use of more complex language than the one necessary for daily language. Because a child should use pronouns, adjectives and conjunctions in the narratives. (Boudreau, 2007; Roth ve Spekman 1986). In addition, the narrative skills are very important both in that they enable high language skills to develop before children learn to read and in that they take the bridge for literacy skills and also in that they are the predictors for an academic performance. To tell a story is important for children to use the language correctly, to develop their vocabulary and to be able to use the words by selecting them in the spoken language. Stories cover not only the linguistic structure of an individual but also his/her cognitive structures.

To understand the story is one of those determiners that are important for cognitive development, because the narrative involves a developmental process. Therefore, the developmental levels of children can be understood considering their stories. The ability to tell a story makes it easy to understand the children's ability in cognitive process and to determine their academic strengths.

In story-telling, it is accepted that to create a grammatical structure is more difficult than the ability to be able to use the language at the level of a word or a sentence (Albrecht ve O'Brien, 1993). Also, it is stated that the other components of the language (syntax, semantics, phoneme) are effective in the ability to tell a story.

---

* This study carried out with the support of Prof. Dr. Funda Acarlar. I would like to sincerely thank her for her support.

** **Corresponding Author:** Assist. Prof. Dr., Ege University, Faculty of Educational Sciences, Department of Special Education, Bornova, İzmir, E-mail: pelinpistav@gmail.com

A narrative is also closely-related to the conceptual development. Children need to have the ability in the temporal concepts and in the cause-effect relation in order to be able to tell a story at a great level. While telling a story, children generally follow the obstacles with which the main character faces while he/she is trying to achieve his/her goal, the main character's attempts to overcome these obstacles and the emotional responses created in the end.

Narration makes an important contribution to the development of communication and language. A narrative acts as a bridge between the language used in daily life and the decontextualized language that has been used in an educational environment since the early ages. The narrative which is important in the development of the communicative skills of pre-school and primary education children underlies the pre-school education programme and plays a key role in the determination of the academic levels of school-age children.

A narrative analysis provides us with the information about how it combines the information of linguistic areas. A narrative shows clearly the developmental progress and can be used as a means of the evaluation of verbal linguistic development. The linguistic development in the future can be predicted with the evaluation of the narrative development because the narratives have more complex linguistic structures than the daily language.

Different methods are used in the evaluation of the narrative skills in different age groups. Story books are generally used for the narrative analysis. One can carry out an evaluation between pre-school children and school-age children with the help of the meticulously-designed stories (Schneides et al., 2006). Narration makes a contribution to the evaluation of children's languages, to the identification of the children with linguistic problems as well as to the planning and monitoring of the intervention programmes.

Early narrative skills are the predictors of the academic skills in the future. That's why, the narrative should be one of the intervention targets in school-age children who have a difficulty in learning the language. The narratives which are a part of daily life have been in anywhere, for instance, in interaction with other people, in education, in entertainment (e.g. books, tvs and movies). For everybody, it is also advantageous for a narrative to be fun.

Önerilen Atıf Şekli

Akmeşe, P. P. (2015). Çocuklarda öykülemenin gelişimi ve dilin değerlendirilmesinde kullanımı. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 16(3), 293-307.

